

Rapport: «Retten til å bestemme over eget liv. Handlings- plan mot negativ sosial kontroll, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse (2017-2020)»

Rapporteringsår: 2017

IMDi
Integrerings- og
mangfoldsdirektoratet

Innhold

Innhold	1
Oversikt over tiltak	2
Ansvarlige departement og direktorat:	5
Innledning	6
Innsatsområde 1: Et styrket rettsvern for utsatte personer	9
Innsatsområde 2: Styrke hjelpen til personer som bryter med familie og nettverk	13
Innsatsområde 3: Endring av holdninger og praksis i berørte miljøer	15
Innsatsområde 4: Styrke kunnskapen i tjenestetilbudet	22
Innsatsområde 5: Styrke forskning og øke kunnskapsdeling.....	29

Oversikt over tiltak

Nr.	Tiltak	Dep.	Status	Side
	Innsatsområde 1: Et styrket rettsvern for utsatte personer			
1	Vurdere innstramminger i ekteskapsloven for å bekjempe barneekteskap og bigami	BLD	Pågående	9
2	Utvidelse av tidsfristen for oppheving av tvangsekteskap skal utredes	BLD	Pågående	9
3	Kriminalisering av utenomrettslige og religiøst inngåtte tvangsekteskap skal utredes	JD	Pågående	10
4	Utvidelse av avvergingsplikten til å omfatte tvangsekteskap skal utredes	JD	Pågående	10
5	Utvide bestemmelsen om mishandling til å omfatte storfamilie	JD	Pågående	10
6	Gå gjennom regelverk og praksis i forbindelse med flergifte og transnasjonale serieekteskap	JD	Pågående	11
7	Forbedre retningslinjene om etterlatte barn i utlandet	BLD	Pågående	12
8	Sikre oppfølgingssamtale for elever som skal flytte til utlandet uten sine foreldre	KD	Oppstart i 2018	12
	Innsatsområde 2: Styrke hjelpen til personer som bryter med familie og nettverk			
9	Innføre mentorordning for unge utsatt for negativ sosial kontroll, æresrelatert vold og tvangsekteskap	KD	Pågående	13
10	Evaluerer botilbudet i barnevernet for unge under 18 år, som er utsatt for æresrelatert vold eller tvangsekteskap og vurderer nye støttetiltak	BLD	Pågående	13
11	Etablere retningslinjer for politiets beskyttelse av truselsutsatte	JD	Pågående	14
12	Styrke veiledning av voldsutsatte personer som flytter til ny kommune	ASD	Ikke igangsatt	14
	Innsatsområde 3: Endring av holdninger og praksis i berørte miljøer			

13	Styrke undervisningstilbudet <i>Vold i nære relasjoner</i> for voksne innvandrere	KD	Pågående	15
14	Utvikle opplæringstilbud for ressurspersoner fra berørte miljøer	KD	Pågående	15
15	Videreføre tilbudet om dialoggrupper mot vold med beboere	JD	Pågående	16
16	Utrede opplæring for religiøse ledere	KUD	Pågående	17
17	Styrke opplæringen om godt foreldreskap	BLD	Pågående	17
18	Styrke informasjon om negativ sosial kontroll, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse			
	a) Gjennomføre kampanjer	KD	Pågående	18
	b) Videreføre nettverk for informasjonsutveksling og veiledningsmateriell	BLD	Pågående	20
	c) Systematisere informasjon om helsekonsekvenser ved kjønnslemlestelse og styrke informasjon om rett til helsehjelp	HOD	Pågående	20
19	Øke informasjonsarbeid til utsatte om deres rettigheter	KD	Pågående	21
20	Sikre relevant undervisning i skolen om vold, seksualitet og seksuell	KD	Pågående	21
	Innsatsområde 4: Styrke kunnskapen i tjenestetilbudet			
21	Øke kunnskapen om vold og overgrep i de helse- og sosialfaglige profesjonsutdanningene	KD	Pågående	22
22	Øke kunnskapen i tjenestene om negativ sosial kontroll, tvangsekteskap, æresrelatert vold og kjønnslemlestelse			
	a) Inkludere temaene negativ sosial kontroll, tvangsekteskap, æresrelatert vold og kjønnslemlestelse i kompetanseheving på tvers av sektorer	BLD	Pågående	23
	b) Øke kompetanse i tjenestene om utviklingshemmede som utsatt gruppe	BLD	Pågående	23
	c) Øke kompetansen om negativ sosial kontroll, tvangsekteskap og æresrelatert vold hos vergemålsmyndigheter, verger og andre instanser	JD	Pågående	24

23	Styrke lokal og regional samordning og samarbeid i arbeidet mot negativ sosial kontroll, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse	HOD	Pågående	25
24	Forsterke arbeidet hos politi, skole, familievern og utenriksstasjoner			
	a) Ta i bruk risikovurderingsverktøyet Patriark i alle politidistrikt	JD	Pågående	25
	b) Videreutvikle ordningen med minoritetsrådgivere på skoler	KD	Pågående	26
	c) Videreutvikle familievern tjenestens rolle i arbeidet mot tvangsekteskap og æresrelatert vold	BLD	Pågående	26
	d) Videreutvikle ordningen med integreringsrådgivere ved utenriksstasjoner	KD	Pågående	27
25	Forsterke behandlingstilbudet til utsatte for kjønnslemlestelse			
	a) Likeverdig behandlingstilbud til utsatte for kjønnslemlestelse	HOD	Ikke igangsatt	28
	b) Videreutvikle behandlingstilbudet til kjønnslemlested basert på ny kunnskap	HOD	Ikke igangsatt	29
Innsatsområde 5: Styrke forskning og øke kunnskapsdeling				
26	Styrke forskning om negativ sosial kontroll, tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og flergifte	KD	Pågående	29
27	Styrke nasjonalt og internasjonalt samarbeid for utveksling av kunnskap og erfaringer			
	a) Øke erfarings- og kunnskapsutvekslingen mellom innvandrersorganisasjoner, ressurspersoner og myndighetene	KD	Pågående	30
	b) Øke erfarings- og kunnskapsutveksling internasjonalt	KD	Pågående	31
28	Utarbeide en internasjonal strategi mot barne- og tvangsekteskap	UD	Pågående	33

Ansvarlige departement og direktorat:

Arbeids- og sosialdepartementet (ASD)

Arbeids- og velferdsdirektoratet (NAV)

Barne- og likestillingdepartementet (BLD)

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir)

Helse- og omsorgsdepartementet (HOD)

Helsedirektoratet

Justis- og beredskapsdepartementet (JD)

Politidirektoratet (POD)

Utlendingsdirektoratet (UDI)

Kulturdepartementet (KUD)

Kunnskapsdepartementet (KD)

Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi)

Kompetanse Norge

Utdanningsdirektoratet (Udir)

Utenriksdepartement (UD)

Norad – direktoratet for utviklingsamarbeid (Norad)

Innledning

Prioriteringer og forpliktelser anno 2017

Regjeringens handlingsplan «Retten til å bestemme over eget liv» ble lansert den 8. mars 2017 av statsminister Erna Solberg og finansminister Siv Jensen. Den bygger på arbeid som er gjort over to tiår. Den første satsningen ble lansert i 1998, etter et enstemmig vedtak i Stortinget om at Norge måtte ha en handlingsplan mot tvangsekteskap. Siden har det vært åtte handlings- og tiltaksplaner mot både tvangsekteskap og kjønnslemlestelse, og i 2013 ble alvorlige begrensninger av unge menneskers frihet tatt inn. For perioden 2017-2020 er stolpene i handlingsplanen negativ sosial kontroll, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse.

Tvangsekteskap og kjønnslemlestelse er alvorlig kjønnsbasert vold, og negativ sosial kontroll en utfordring som mange unge mennesker i Norge opplever. Handlingsplanen er et ledd i regjeringens arbeid for å styrke forebygging og bekjempelse av ulike former for vold i nære relasjoner. Den er også et viktig bidrag i integreringspolitikken mål om høyere deltakelse av innvandrere i utdanning-, arbeids- og samfunnsniv. Å kunne delta er avgjørende for den enkeltes rett til å bestemme over eget liv.

Norge har forpliktet seg til FNs agenda om å få slutt på skadelige praksiser som kjønnslemlestelse, barne- og tvangsekteskap, og bidrar også til at dette skjer globalt. Norge signerte i 2017 konvensjonen om forebygging og bekjempelse av vold mot kvinner og vold i nære relasjoner (Istanbulkonvensjonen)¹, som forplikter land til å forebygge, beskytte ofre, straffeforfølge lovbrudd og ha en helhetlig og koordinert innsats. I 2017 var det høring i FNs kvinnekommisjon (CEDAW), hvor Norge fikk ros for sitt arbeid for likestilling nasjonalt og internasjonalt. Handlingsplanen ble omtalt som et eksempel på «god praksis» i arbeidet mot skadelige praksiser og æresrelatert vold. Kritiske merknader gjaldt bla. at kvinners rettigheter som følge av konvensjonen mot kvinnediskriminering i større grad må gjøres kjent, særlig blant kvinner med minoritets- og innvandrerbakgrunn.

I 2017 vedtok Stortinget Prop. 12 S (2016-2017) *Opptappingsplan mot vold og overgrep (2017-2021)*.² Handlingsplanen er tett koblet til Opptappingsplanen mot vold og overgrep, gjennom tiltak som løfter negativ sosial kontroll, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse inn i den brede satsningen mot vold i nære relasjoner.

¹Istanbulkonvensjonen: <https://lovdata.no/dokument/TRAKTAT/traktat/2011-05-11-22>

²Opptappingsplanen mot vold og overgrep: <https://www.regjeringen.no/contentassets/f53d8d6717d84613b9f0fc87deab516f/no/pdfs/prp201620170012000dddpdfs.pdf>

En engasjert samfunnsdebatt - hva gjør myndighetene?

Det er tidvis stor oppmerksomhet i mediene om negativ sosial kontroll, tvangsekteskap, og personer etterlatt i utlandet mot sin vilje. Det kan handle om utsatte som står fram med sin historie, omtale av rettssaker og debatter rundt ulike tema. I 2017 var det flere stemmer som bidro i det offentlige ordskiftet med innspill til myndighetenes politikk. Begrepet «skamløs» fikk nytt innhold gjennom formidlingen til flere unge kvinner med innvandrerbakgrunn, en bevegelse omtalt som «De skamløse jentene». I 2017 fortalte NRK om situasjonen til ungdommer som blir etterlatt mot sin vilje i Somalia. Det ble også publisert flere bøker om personer utsatt for tvangsekteskap og æresdrap. Filmen «Hva vil folk si», om en ung norsk-pakistansk jente som blir forsøkt tvangsgiftet, har blitt vist på kino over hele landet.

Etter mange års arbeid med å styrke hjelpetjenestene fins det hjelp å få for utsatt ungdom i Norge. Det nasjonale, tverretatlige Kompetanseteamet mot tvangsekteskap og kjønnslemlestelse, nasjonalt bo- og støttetilbud til unge over 18 år, minoritetsrådgivere på enkelte skoler, og integreringsrådgivere på utvalgte utenriksstasjoner er etablerte tilbud som bidrar til å hjelpe og forebygge. Det gis støtte til en rekke frivillige organisasjoner som bidrar i det forebyggende arbeidet, også med direkte hjelpetiltak. Tiltakene i handlingsplanen retter seg inn mot å ytterligere styrke hjelpeapparatets kompetanse og gjennomføringsevne, og det øvrige arbeidet som pågår.

I tillegg er det i 2017 igangsatt annet arbeid som bidrar til å forebygge negativ sosial kontroll, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse. Blant annet å utvikle bedre rutiner for samarbeid mellom offentlige instanser for håndtering av saker om negativ sosial kontroll mm, og utvikling av informasjonskampanjer rettet mot ungdom i sosial medier. Dette er tiltak som støtter opp om arbeidet i handlingsplanen.

Gjennomføring av handlingsplanen

Handlingsplanen inneholder 28 tiltak, og syv departement har ansvaret for at tiltakene gjennomføres. Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi) har koordineringsansvaret for handlingsplanen på vegne av regjeringen. Koordineringsansvaret ivaretas i samarbeid med Barne-, ungdoms-, og familiedirektoratet (Bufdir) og Helsedirektoratet. Som en del av koordineringsansvaret har IMDi i 2017 gjennomført møter med alle tiltaksansvarlige departement for deling av informasjon om utviklingen av arbeidet i de ulike sektorene. Det har blitt etablert en referansegruppe for arbeidet, med representanter fra frivillige organisasjoner og ressursmiljøer. Gruppens mandat er å bidra til at myndighetene får tilbakemeldinger om erfaringer med hjelpetilbud og utviklingstrekk om temaene i berørte miljø. Gruppen skal også bidra til at arbeidet mot negativ sosial kontroll, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse blir

gjort kjent i berørte miljø. Referansegruppen består av ni kvinner og tre menn, og første møte finner sted i 2018.

Handlingsplanen vektlegger kunnskaps- og erfaringsdeling, både nasjonalt og internasjonalt. Erfaringsdeling i Norge har i 2017 foregått både i liten og stor skala. Regionale ressursentre om vold, traumatisk stress og forebygging (RVTS) har en viktig rolle i å koordinere nettverk og skape arenaer for kunnskapsdeling og kompetanseheving til ulike tjenester. RVTSene samarbeider med IMDis regionkontor, Bufdir og Kompetanseteamet mot tvangsekteskap og kjønnslemlestelse, og frivillige organisasjoner. Andre land etterspør norske erfaringer, og i 2017 er det gjennomført møter med delegasjoner fra både Sverige og Danmark, og Norge har bidratt med innlegg og workhops på konferanser i Danmark og Portugal. Norges erfaringer er også delt gjennom deltakelse i Europarådet, under styringskomiteen for menneskerettigheter (CDDH). For mer informasjon om formidling internasjonalt, se også rapportering på tiltak 27b) Øke erfarings- og kunnskapsutveksling internasjonalt.

Om denne rapporten

Dette er en statusrapport for tiltakene i handlingsplanen i 2017. De fleste tiltakene er godt i gang, mens noen ikke er igangsatt enda.

Siden handlingsplanen ble lansert har integreringsarbeidet flyttet fra Justis- og beredskapsdepartementet (JD) til Kunnskapsdepartementet (KD). For tiltakene som er berørt av endringen er ansvarlig departement gjennomgående omtalt som «KD (tidligere JD)».

Innsatsområde 1: Et styrket rettsvern for utsatte personer

Tiltakene som er iverksatt for å styrke rettssikkerheten for utsatte personer dreier seg først og fremst om lovarbeid. Det innebærer vurderinger av endringer i ekteskapsloven, straffeloven og utlendingsloven for å styrke rettsvernet for utsatte personer. Det er òg iverksatt tiltak for kunnskapsinnhenting om flergifte og transnasjonale serieekteskap, og utvikling av retningslinjer om barn etterlatt i utlandet.

Tiltak 1. Vurdere innstramminger i ekteskapsloven for å bekjempe barneekteskap og bigami

Ekteskap som er gyldig inngått i utlandet vil ikke bli anerkjent dersom dette åpenbart ville virke støtende på norsk rettsorden (ordre public). I forarbeidene til ekteskapsloven har det tidligere vært uttrykt at en ordre public-stridig lav alder for ekteskap klart antas å være under 15 år. Lovendringer og endringer i praksis de senere årene kan imidlertid tenkes å påvirke denne normen. I instruks GI-13/2016 fra Jus- og beredskapsdepartementet til Utledningsdirektoratet (UDI) og Utlendingsnemnda (UNE) er det nå lagt til grunn en 16-årsgrense i utlendingssaker. Barne- og likestillingsdepartementet (BLD) utreder derfor gjeldende rett om anerkjennelse av ekteskap inngått i utlandet - særlig reglene om anerkjennelse av ekteskap inngått av mindreårige i utlandet - med tanke på en endring av regelverket dersom arbeidet viser at det er nødvendig. Reglene om anerkjennelse av bigamiske ekteskap vil også bli gjennomgått i utredningen.

Status: Pågående

BLD har i 2017 fått laget en ekstern utredning av ekteskapslovens regler om anerkjennelse av utenlandske ekteskap. Denne blir fulgt opp med forslag til endringer i ekteskapsloven, som skal sendes på høring. Et av forslagene i høringsnotatet vil være å utvide seksmånedersfristen for å reise sak om gyldigheten av tvangsekteskap, jf. tiltak 2.

Ansvarlig: BLD

Tiltak 2. Utvidelse av tidsfristen for oppheving av tvangsekteskap skal utredes

Fristen for å reise søksmål om gyldigheten av tvangsekteskap er i dag seks måneder, i følge ekteskapsloven § 16 fjerde ledd. BLD vil utrede om denne fristen bør utvides.

Status: Pågående

BLD har i 2017 fått laget en ekstern utredning av ekteskapslovens regler om anerkjennelse av utenlandske ekteskap. Denne blir fulgt opp med forslag til endringer i ekteskapsloven, som skal sendes på høring, jf. tiltak 1. Et av forslagene i høringsnotatet vil være å utvide seksmånedersfristen for å reise sak om gyldigheten av tvangsekteskap.

Ansvarlig: BLD

Tiltak 3. Kriminalisering av utenomrettslige og religiøst inngåtte tvangsekteskap skal utredes

Det er ikke uvanlig at tvangsekteskap inngås gjennom utenomrettslige avtaler og religiøse seremonier. Slike utenomrettslige ekteskap rammes ikke av straffebestemmelsen om tvangsekteskap. JD vil utrede om bestemmelsen om tvangsekteskap bør endres slik at den også rammer utenomrettslige ekteskap.

Status: Pågående

JD utreder spørsmålet og tar sikte på å sende et lovforslag på høring.

Ansvarlig: JD

Tiltak 4. Utvidelse av avvergingsplikten til å omfatte tvangsekteskap skal utredes

Straffeloven § 196 knesetter en strafferettslig avvergingsplikt; Bestemmelsen rammer den som unnlater å forsøke å hindre nærmere spesifiserte straffbare handlinger og følgene av dem. Plikten gjelder uten hensyn til taushetsplikt. JD vil vurdere om avvergingsplikten bør utvides til blant annet å gjelde tvangsekteskap. Departementet vil også utrede om plikten til å avverge kjønnslemlestelse bør flyttes fra straffeloven § 284 til straffeloven § 196.

Status: Pågående

JD utreder spørsmålet og tar sikte på å sende et lovforslag på høring.

Ansvarlig: JD

Tiltak 5. Utvide bestemmelsen om mishandling til å omfatte storfamilie

Personer som har blitt utsatt for mishandling i samlivsforholdet, og som har hatt oppholdstillatelse som ektefelle eller samboer til en person bosatt i Norge, har etter søknad rett til fortsatt opphold etter et samlivsbrudd. Mishandlingen kan være av både fysisk og psykisk art, men er avgrenset til mishandling fra samlivspartneren.

JD vil sende på høring et forslag til endringer i utlendingsloven § 53 første ledd bokstav b, som innebærer at bestemmelsen utvides til også å omfatte personer som har vært utsatt for mishandling fra svigerfamilien eller andre medlemmer av husholdet i en storfamilie.

Status: Pågående

JD foreslo i høringsbrev av 25. mai 2017 å utvide bestemmelsen i utlendingsloven § 53 første ledd bokstav b om fortsatt opphold etter samlivsbrudd til utlending om har blitt mishandlet i samlivsforholdet, se Prop. 68L (2017-2018). Forslaget innebærer at mishandling fra andre medlemmer i husstanden enn samlivspartneren, og fra svigerfamilie som ikke er del av husstanden, også skal omfattes av bestemmelsen. Høringsfristen var 23. august 2017, og saken er under oppfølging i departementet.

Ansvarlig: JD

Tiltak 6. Gå gjennom regelverk og praksis i forbindelse med flergifte og transnasjonale serieekteskap

Det er behov for mer kunnskap om utbredelsen av flergifte i Norge for å kunne vurdere hvilke implikasjoner det har, og hvordan det skal følges opp og håndteres innenfor de enkelte etatenes ansvarsområde. På bakgrunn av dette skal det vurderes om gjeldende lovverk og rutiner er oppdatert for å kunne avdekke flergifte og følge opp lovbrudd, blant annet misbruk av velferdsordninger.

JD vil også kartlegge omfanget av ekteskap der en person med lovlig opphold i Norge, to eller flere ganger inngår ekteskap med en utenlandsk statsborger (transnasjonale serieekteskap). JD skal foreta en gjennomgang av gjeldende regelverk og praksis for familieinnvandring for å se om det er behov for å innføre en skranke i utlendingslovgivningen mot at en person som allerede har vært referanseperson for en ektefelle i en familieinnvandringssak skal kunne hente en ny ektefelle til Norge.

Status: Pågående

Voldsprogrammene ved Velferdsforskningsinstituttet NOVA og Nasjonalt kunnskaps-senter om vold og traumatisk strekk (NKVTS) er tildelt tilleggsfinansiering for årene 2017-2019 for å innlemme forskning om temaene negativ sosial kontroll, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse. Et av prosjektene er å lage en kunnskapsstatus om, og belyse omfanget av, flergifte i familiengjenforeningssaker basert på tilgjengelige data fra UDI. NOVA vil også kunne trekke på funnene i utredningen av ekteskapsloven § 18 a: Bigami og barneekteskap³.

³ Wærstad, Tone L. (2018). Ekteskapsloven § 18 a: Bigami og barneekteskap.

På bakgrunn av kartlegging av omfang av transnasjonale serieekstekteskap, vil regelverksendringer bli vurdert. JD samarbeider med KD (tidligere JD) om å utføre dette tiltaket.

Ansvarlig: JD

Gjennomføres i samarbeid med ASD, BLD, KD og UD

Tiltak 7. Forbedre retningslinjene om etterlatte barn i utlandet

Retningslinjer for håndtering av etterlatte barn i utlandet (*Q-1038 B*) ble utgitt i 2002. Hensikten med retningslinjene var å klargjøre hva norske myndigheter kunne gjøre for barn som var etterlatt i utlandet, inkludert spørsmål om hjemsendelse/retur, og eventuell videre oppfølging ved tilbakekomst til Norge. Bufdir skal, i samråd med relevante myndigheter, revidere retningslinjene for håndtering av etterlatte barn i utlandet. Retningslinjene skal inneholde en omtale av gjeldende regelverk og offentlige myndigheters ansvar, samarbeid og mulighet for å bistå etterlatte barn i utlandet, inkludert spørsmål om hjemsendelse/retur. Retningslinjene skal også omtale hvordan norske myndigheter kan forebygge at barn etterlates i utlandet, og hvordan norske myndigheter skal følge opp barn etter en eventuell tilbakekomst til Norge.

Status: Pågående

BLD har nedsatt en tverrdepartemental arbeidsgruppe for å revidere/oppdatere retningslinjene. Bufdir har fått i oppdrag å ferdigstille retningslinjene innen sommeren 2018. Retningslinjene vil bli publisert digitalt.

Ansvarlig: BLD

Tiltak 8. Sikre oppfølgingsamtale for elever som skal flytte til utlandet uten sine foreldre

Det er skolen som vil ha den beste muligheten til å fange opp situasjoner hvor eleven selv ikke ønsker å flytte, og en rutine eller retningslinje om å ha oppfølgingsamtale vil kunne ha en forebyggende effekt på forekomsten av negativ sosial kontroll, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse. Skolen har plikt til å henvende seg til barnevernet hvis det er mistanke om omsorgssvikt. Kampanjer skal gjennomføres

Status: Oppstart i 2018

KD skal sende oppdragsbrev til Utdanningsdirektoratet for igangsetting av tiltaket i 2018.

Ansvarlig: KD

Gjennomføres i samarbeid med BLD

Innsatsområde 2: Styrke hjelpen til personer som bryter med familie og nettverk

Tiltakene under dette innsatsområdet skal legge til rette for at personer som blir utsatt for negativ sosial kontroll, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse får god hjelp og nødvendig beskyttelse. Ettervernet for de som har brutt med familie og nettverk skal styrkes. Botilbudet for unge under 18 år skal evalueres, og behovet for nye bo- og støttetiltak skal vurderes.

Tiltak 9. Innføre mentorordning for unge som er utsatt for negativ sosial kontroll, æresrelatert vold og tvangsekteskap

Bufdir får i oppdrag å utvikle en mentorordning som skal bidra til at utsatte får hjelp og støtte til en selvstendig tilværelse. Utviklingen skal skje i samarbeid med frivillige organisasjoner på feltet, blant annet Røde Kors telefonen for tvangsekteskap og kjønnslemlestelse. Ordningen skal bidra til at utsatte får hjelp og støtte til en selvstendig tilværelse.

Status: Pågående

En kartlegging har vist at målgruppens behov er svært sammensatt, og at det er behov for ulike løsninger for å treffe deres behov. Ulike type mentorløsninger skal prøves ut i en pilotfase som vil bli igangsatt i 2018.

Ansvarlig KD (tidligere JD)

Tiltak 10. Evaluere botilbudet i barnevernet for unge under 18 år som er utsatt for æresrelatert vold eller tvangsekteskap og vurdere nye støttetiltak

I Handlingsplan mot tvangsekteskap (2008- 2011) ble det etablert et botilbud for unge under 18 år som er utsatt for æresrelatert vold og/eller tvangsekteskap. Det er behov for å kartlegge og evaluere botilbudet, inkludert å vurdere behovet for nye bo- og støttetiltak for denne målgruppen.

Status: Pågående

Bufdir har fått i oppdrag å evaluere botilbudet og å gi sine anbefalinger for videreutvikling av tilbudet, innen utgangen av 2018. Tiltaket vil sees i sammenheng med annet pågående arbeid i Bufdir, som implementering av Kompetansestrategi for det kommunale barnevernet 2018-2024 og utviklingen av en nasjonal plan for hjelpetiltak.

Ansvarlig: BLD

Tiltak 11. Etablere retningslinjer for politiets beskyttelse av trusselutsatte

Kode 6 er et av tiltakene politiet kan sette iverk for å beskytte trusselutsatte. Dette innebærer at opplysninger om den eller de som blir truet, skjermes i folkeregisteret og bare er tilgjengelig for en begrenset krets. Kripos er kontaktpunkt og rådgivende organ for lokalt politi. Regjeringen vil bidra til at det etableres retningslinjer for politiets bruk av kode 6, inkludert samarbeid med øvrige tjenester.

Status: Pågående

Politiet disponerer en rekke virkemidler for å beskytte trusselutsatte, vurdert ut fra en trusselvurdering i hver enkelt sak. Blant disse virkemidlene er mobil voldsalarm, elektronisk kontroll (omvendt voldsalarm), relokalisering, besøksforbud og patruljering/vakt-hold. I tillegg kan det innføres adressesperre og skjerming av personopplysninger i folkeregisteret (kode 6 og kode 7). I samarbeid med politidistriktene har Kripos tatt en rekke grep for å videreutvikle adressesperre som beskyttelsestiltak. Det er blant annet etablert felles retningslinjer og rutiner for behandling og utstedelse av adressesperre, en nasjonal database med oversikt over samtlige kode 6 saker og et nasjonalt kontaktpunkt for henvendelser omhandlende adressesperre.

Som tiltak i regjeringens *Opptrappingsplan mot vold og overgrep (2017-2021)*, skal JD utarbeide retningslinjer for politiets bruk av kode 6. Samtidig blir besøksforbud som beskyttelsestiltak evaluert med en rapport fra NOVA som kommer høsten 2018.

Alle former for beskyttelsestiltak legger begrensninger på livskvaliteten til den som er utsatt for truslene. Politiets erfaring er at man må ha en tett oppfølging, med individuell tilpasning til hver enkelt trusselutsatt person eller familie, i samarbeid med kommunen, NAV, krisesenter og eventuelt andre.

Ansvarlig: JD

Tiltak 12. Styrke veiledning av voldsutsatte personer som flytter til ny kommune

For å sikre gode sosialtjenester til trusselutsatte i saker hvor personen må flytte til en annen kommune grunnet egen sikkerhet, skal det utarbeides en veileder som klargjør prinsippet om oppholdskommune. Det skal særlig legges vekt på hvordan voldsutsatte tjenestemottakere kan ivaretas på best mulig måte i overgangen fra en kommune til en annen. Arbeids- og velferdsdirektoratet skal sikre at veilederen blir godt kjent blant Nav-ansatte.

Status: Ikke igangsatt

Tiltaket er per i dag ikke igangsatt.

Ansvarlig: ASD

Gjennomføres i samarbeid med: JD

Innsatsområde 3: Endring av holdninger og praksis i berørte miljøer

Tiltakene under dette innsatsområdet skal bidra til å endre holdninger og ulovlige praksiser, ved å spre informasjon om normer, regler og rettigheter i det norske samfunnet i ulike faser av integreringsprosessen. Målet er å bidra til godt foreldreskap og trygge familierelasjoner. Tidlig innsats er viktig, og dialoggrupper mot vold på asylmottak er videreført. Læringsressursen «Vold i nære relasjoner» styrkes, og opplæringstilbud for ledere i tros- og livssynssamfunn og ressuspersoneer i innvandrermiljøer er under videreutvikling. Det gjennomføres kampanjer og ulike informasjonstiltak.

Tiltak 13. Styrke undervisningstilbudet Vold i nære relasjoner for voksne innvandrere

Nyankomne voksne innvandrere som omfattes av rett og/eller plikt til opplæring i norsk og samfunnskunnskap, får opplæring etter læreplanen i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere (2012). Kompetanse Norge utviklet for flere år siden et undervisningsopplegg (deltakerhefte og lærerens bok), «Vold i nære relasjoner», som fins på 19 språk, og som er i bruk i opplæringen. Det er behov for å oppdatere undervisningsopplegget.

Status: Pågående

Kompetanse Norge er gitt i oppdrag å iverksette tiltaket. Læringsressursen skal oppdateres og digitaliseres, og den skal være tilgjengelig på flere språk. Kompetanse Norge utarbeidet i 2017 grunnlag for revidering av læringsressursen og for kompetanseheving for lærere og ledere i tematikken, som gir et godt utgangspunkt for implementering av undervisningsopplegget.

Ansvarlig: KD (tidligere JD)

Tiltak 14. Utvikle opplæringstilbud for ressuspersoneer fra berørte miljøer

For å forsterke den forebyggende innsatsen vil regjeringen støtte opp om at berørte miljøer involveres i endring av holdninger og praksis. Regionale ressursentre om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging (RVTS) skal få i oppdrag å utvikle et opplæringstilbud til ressuspersoneer fra berørte innvandrergupper. Tilbudet skal legge til rette for at ressuspersoneene kan fungere som endringsagenter i berørte miljøer. Ressuspersoneer som har fått opplæring av RVTS, kan også støtte lærerne i norsk- og samfunnskunnskapsopplæringen når vold i nære relasjoner skal tas opp i undervisningen. IMDi og Kompetanse Norge skal bidra til at kommunene legger til rette for dette.

Status: Pågående

Tiltaket er igangsatt i et samarbeid mellom Bufdir, Helsedirektoratet og IMDi. Tiltaket sees også i sammenheng med tiltak 23. Det tverretatlige Kompetanseteamet mot tvangsekteskap og kjønnslemlestelse er også involvert i dette arbeidet.

Helsedirektoratet samarbeidet i 2017 med organisasjonen Info123 om opplæring av endringsagenter i arbeidet mot kjønnslemlestelse, etter en modell utviklet av FSAN, en nederlandsk paraplyorganisasjon for somaliske organisasjoner.

Ansvarlig: KD (tidligere JD)

Gjennomføres i samarbeid med: BLD og HOD

Tiltak 15. Videreføre tilbudet om dialoggrupper mot vold med beboere i asylmottak

Formålet med dialoggrupper er å bidra til å redusere vold i og utenfor mottak. Beboerne får lære om de ulike rollene de skal fylle i det norske dagliglivet, som samfunnsborger, partner og forelder, og om temaer som tvangsekteskap, kjønnslemlestelse, og norske lover og verdier. Tiltaket innebærer kursing av mottaksansatte, og gjennomføring av dialoggrupper med beboere i mottakene.

Status: Pågående

Dialoggrupper er et forebyggende tiltak og retter seg mot vanlige beboere i mottak, ikke personer med kjente voldsproblemer. Dialoggruppene bygger på en pedagogisk metode som primært er en kombinasjon av faktainformasjon, refleksjon og dialog.

Stiftelsen Alternativ til vold (ATV) har utviklet konseptet for UDI, og står også for den faglige opplæringen og veiledning av gruppeledere i mottak. UDI har inngått en rammeavtale med stiftelsen Alternativ til Vold (ATV) om å gjennomføre tiltaket. Rammeavtalen gjelder for 2017 og 2018, med opsjon på to år til.

Dialoggruppene innebærer følgende tiltak, som vurderes videreført i 2019:

- Opplæring og veiledning av mottaksansatte, slik at de kan holde dialoggruppene på sine mottak.
- Dekning av utgifter til tolk og ekstra bemanning i mottak i forbindelse med gjennomføring av dialoggruppene.
- Eksterne leverandørtjenester for faglig forankring og kvalitet.
- Trykk og vedlikehold av en skriftlig veileder for gruppeledere.

Ansvarlig: JD

Tiltak 16. Utrede opplæring for religiøse ledere

Kulturdepartementet (KUD) skal sette i gang utredning av et lokalt/regionalt kurstilbud for ledere i tros- og livssynssamfunn, jf. det nasjonale kurset «Å være religiøs leder i det norske samfunnet». Kurset skal være et lavterskeltilbud som gir en grunnleggende innføring i norske samfunnsforhold, med særlig vekt på religionsrelatert lovgivning i Norge og forholdet mellom sekulære verdier og religiøse verdier. Som del av dette kurset bør religiøse ledere få en innføring i problemstillinger som er knyttet til negativ sosial kontroll, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse. Kurset bør involvere representanter for relevante lokale offentlige etater som jobber med disse problemstillingene.

Status: Pågående

KUD har gjennom utlysning av tilskudd til dialog m.m. i 2017 gitt tilskudd til Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn (STL) og Stiftelsen Arkivet/Universitetet i Agder/Forum for tro- og livssyn i Kristiansand til utvikling og utprøving av lokale kurs for religiøse ledere.

STL prøver ut et kursopplegg for trossamfunn og trossamfunnsledere lokalt/regionalt basert på guiden [«Å leve med tro- og livssyn»](#). Formålet med kurset er å øke kompetansen på tros- og livssynspolitikk, menneskerettigheter, demokrati og likestilling. I kurset tematiseres også problemstillinger knyttet til negativ sosial kontroll, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse. Kurset tar dessuten opp ulike temaer knyttet til trossamfunns samfunnsrolle. STL har foreløpig gjennomført seks kurs i fem ulike byer (Stavanger, Bergen, Trondheim, Kristiansand og Tromsø). Pilotprosjektet avsluttes i 2018.

[Universitet i Agder](#)/Forum for tro- og livssyn/Stiftelsen Arkivet prøver ut et undervisningsopplegg over to semestre for religiøse ledere i Agder. Kurset tar opp religion og livssyn i dagens Norge, med spesielt fokus på lovgivning og menneskerettigheter, verdier, etikk og dialog. Kurset avsluttes i november 2018.

Ansvarlig: KUD

Tiltak 17. Styrke opplæringen om godt foreldreskap

Regjeringen styrket i 2017 tilskuddsordningen hvor kommunene kan søke støtte til ulike foreldrestøttende tiltak. I Prop.12 S (2016-2017) *Opptrappingsplan mot vold og overgrep (2017- 2021)* legges det opp til en fortsatt økt satsning på tiltak som styrker samspill mellom barn og foreldre. Informasjon om tilskuddsordningen skal særlig markedsføres overfor kommuner som bosetter nyankomne flyktninger.

I *Opptrappingsplanen mot vold og overgrep* går det også fram at regjeringen vil fremme den første nasjonale strategien for foreldrestøttende tiltak. Gjennomføring

av strategien vil sikre et nasjonalt likeverdig tilbud om foreldrestøtte, sikre at tiltakene som brukes har et solid kunnskapsgrunnlag, og fremme godt samarbeid og god koordinering mellom ulike instanser som retter seg mot foreldre fra graviditet til barnet fyller 18 år.

Status: Pågående

Forskningsinstituttet Fafo publiserte i 2017 en evaluering av bruk av foreldreveiledningsprogrammet ICDP (International Child Development Program) i asylmottak.⁴ De fant at det er mange positive virkninger av foreldreveiledningen, og et tydelig resultat er at foreldrenes frykt for det norske barnevernet ble redusert.

Bufdir har markedsført tilskuddsordningen for foreldrestøttende tiltak til samtlige kommuner i landet. Kommunene har fått informasjon om at de kan søke midler både til foreldreveiledning til nyankomne flyktninger, og til foreldre som er med i introduksjonsprogrammet.

Regjeringen skal legge frem en Strategi for foreldrestøtte i løpet av våren 2018. Foreldre med innvandrerbakgrunn vil være en av målgruppene for strategien.

Ansvarlig: BLD

18. Styrke informasjon om negativ sosial kontroll, tvangsekteskap, og kjønnslemlestelse

Dette tiltaket skal sees i sammenheng med tiltak i Prop. 12 S (2016-2017) *Opptrappingsplan mot vold og overgrep (2017-2021)* om informasjon til befolkningen om vold og overgrep, om digitalt informasjonsmateriell om vold og overgrep til bruk i barnehager og skoler, og med tiltak 13 i denne planen.

Tiltak 18 a) Gjennomføre kampanjer

IMDi får videreført sitt oppdrag om å gjennomføre kampanjer om handlingsplanens temaer. Kampanjene skal ta i bruk på erfaringer fra tidligere kampanjer som #stoppekstremkontroll og #ikkegreit, men også vurdere nye kanaler og formidling gjennom sosiale medier.

Status: Pågående

IMDi har en tilskuddsordning for frivillige organisasjoners holdningsskapende og

⁴

https://www.bufdir.no/Global/Veiledningserfaringer_Forsok_med_veiledning_ICDP_av_foreldre_med_radikalisering_bekymringer_og_foreldre_i_asylmottak.pdf

forebyggende arbeid mot negativ sosial kontroll, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse. I 2016 fikk Røde Kors-telefonen for tvangsekteskap og kjønnslemlestelse (Røde Kors-telefonen) midler til kampanjen #stoppekstremkontroll. IMDi støttet en videreføring i 2017 i form av kampanjene «Etterlatt i utlandet» og «Dobbeltliv», gjennomført i hhv juni og desember 2017. I tillegg fikk de støtte til å lage en informasjonsnettside om kjønnslemlestelse, plakater og brosjyrer. Målgruppen var barn og unge mellom 13 og 23 år.

Målet med kampanjen «Etterlatte» var å forebygge at unge blir etterlatt i utlandet mot sin vilje og synliggjøre relevant hjelpetilbud. Det ble laget to korte filmer som ble publisert på sosiale medier, og [en landingsside for kampanjen](#). Filmene ble sett av 197 053 personer og vist i snitt to til tre ganger per person. 4797 ganger klikket noen seg fra annonsen til kampanjenettsiden. Jenter mellom 13 til 17 år engasjerte seg mest i kampanjen. I etterkant fikk Røde Kors-telefonen flere henvendelser fra personer som fryktet å bli etterlatt, eller som allerede befant seg i utlandet.

Målet med kampanjen «Dobbeltliv» var å mobilisere unge til å snakke om negativ sosial kontroll, gi informasjon om barn og unges rettigheter, og synliggjøre hjelpeapparatet. Det ble laget to filmer for sosiale medier, en for gutter og en for jenter, og [en landingsside for kampanjen](#). Hovedbudskapet var "Du er ikke alene. Snakk med oss!". Det ble også laget 14 ulike annonser til bruk på Facebook og Instagram, for aldersgruppene 13-17 år og 18-23 år. Annonsene ble vist for 196 043 unike personer og fikk til sammen 382 062 visninger. Om lag 20 645 gikk videre til landingssiden. Det er betraktelig høyere enn for tidligere kampanjer. 21% av alle jenter i alderen 13-17 som så annonsen på Facebook klikket seg videre til landingssiden.

I samarbeid med Helsesista, som har over 40 000 følgere, ble "Dobbeltlivkampanjen" også synliggjort på Snapchat. Dette gjennom filmsnutter hvor hun snakket om negativ sosial kontroll, dobbeltliv og informerte om Røde Kors-telefonen. Helsesista fikk stor respons fra sine følgere.

Røde Kors-telefonens [nettside om kjønnslemlestelse](#) gir informasjon om hva det er, hjelpetilbud og gjeldende lovverk.

I kampanjeperioden desember 2017 sendte Røde Kors-telefonen 101 pakker med [oppdatert informasjonsmateriell](#) om negativ sosial kontroll til instanser i Oslo og Akershus.

I desember 2017 fikk også IMDi i oppdrag å lage en kampanje for å informere unge om hvor de kan henvende seg dersom de er utsatt for negativ sosial kontroll, eller er redde for å bli sendt ut av landet. Filmene blir lansert vinter og vår i 2018.

Ansvarlig: KD (tidligere JD)

Tiltak 18 b) Videreføre nettverk for informasjonsutveksling og veiledningsmateriell

Bufdir får videreført sitt oppdrag om å lede et nettverk for informasjonsutveksling og veiledningsmateriell om handlingsplanens temaer.

Status: Pågående

Bufdir leder nettverket om informasjons- og veiledningsmateriell, hvor Helsedirektoratet, UDI, POD, AVdir, Utdanningsdirektoratet (Udir), NKVTS og RVTS deltar. Bufdir planlegger å lansere en digital ressurs om vold og seksuelle overgrep rettet mot barn, våren 2018. Temaene negativ sosial kontroll, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse inngår i denne. Bufdir publiserer også tekster om disse temaene løpenede nettsiden ung.no.

Ansvarlig: KD (tidligere JD)

Gjennomføres i samarbeid med ASD, BLD, HOD, KUD og UD

Tiltak 18 c) Systematisere informasjon om helsekonsekvenser ved kjønnslemlestelse og styrke informasjon om rett til helsehjelp

Informasjon om helsekonsekvenser ved kjønnslemlestelse skal systematiseres, og formidlingen av informasjon om helsekonsekvenser og retten til helsehjelp rettet mot utsatte grupper skal styrkes.

Status: Pågående

Helsedirektoratet utarbeidet i 2014 en brosjyre om helsekonsekvenser og helsehjelp ved kjønnslemlestelse, rettet mot personer i berørte miljøer og helsepersonell. Brosjyren er oversatt til relevante språk og er tilgjengelig på www.helsedirektoratet.no og www.helsenorge.no. Helsedirektoratet formidler brosjyren på relevante arenaer.

I november 2017 arrangerte Helsedirektoratet dialogmøte sammen med organisasjonen Info123 om forebygging av kjønnslemlestelse. Målgruppen var kvinner og menn fra Somalia. En jordmor snakket om helsekonsekvenser og helsehjelp ved kjønnslemlestelse. Se også tiltak 14.

Helsedirektoratet og RVTS Nord har i 2017 samarbeidet med organisasjonen Tverrkulturell helseinformasjon (THI) om kurs for endringsagenter i Tromsø. Kurset het «Økt kunnskap om kjønnslemlestelse- og helsetilbud til utsatte minoritetskvinner i Troms.» 25 personer deltok, inkludert ansatte fra ulike tjenester (helsesøstre, sykepleiere, en lege, og ansatte i flyktningetjenesten), samt representanter for innvanderorganisasjoner. I forkant av seminaret rekrutterte THI seks kvinner til et to-dagers veiledningskurs om hva kjønnslemlestelse er, hvorfor det praktiseres, hvor det praktiseres, helsekonsekvenser, helsttilbud for jenter/kvinner som har vært utsatt,

og lovverk. Etter kurset organiserte kvinnene temakvelder og videreformidlet kunnskapen. Til sammen deltok 46 kvinner på temakveldene.

Ansvarlig: HOD

Tiltak 19. Øke informasjonsarbeid til utsatte om deres rettigheter

Rettighetsinformasjon går ut på å gi utsatte individer og grupper kontroll over eget liv gjennom tilgang til rett og rettsforståelse. Informasjonen skal gi muligheter til å få innsikt i egne rettigheter og muligheter, og på den måten kunne søke nødvendig bistand. Tiltaket svarer på Stortingets anmodningsvedtak nr. 944 (2015-2016) som ber regjeringen styrke arbeidet med rettighetsinformasjon til flyktningkvinner som får innvilget oppholdstillatelse.

Status: Pågående

IMDi forvalter en [tilskuddsordning](#) hvor frivillige organisasjoner kan søke om støtte til prosjekter for holdningsskapende og forebyggende arbeid mot negativ sosial kontroll, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse. I [rundskrivet](#) for tilskuddsordningen er informasjonsarbeid om utsattes rettigheter tatt inn som delmål. I 2017 mottok til sammen 33 organisasjoner prosjektmidler, og 28 av disse hadde informasjonsarbeid om utsattes rettigheter som en del av sine prosjekter. Delmålet vil bli videreført i 2018.

Ansvarlig: KD (tidligere JD)

Tiltak 20. Sikre relevant undervisning i skolen om vold, seksualitet og seksuell grensesetting

Omtale av seksualitet, grensesetting, vold og respekt, barn og unges rettigheter, og kjønnslikestilling ligger i dag inne i flere av kompetansemålene i læreplanene, og lærerne skal undervise i disse temaene på lik linje med andre temaer. I arbeidet med fagfornyelsen av læreplanverket *Kunnskapsløftet* skal det prioriteres noen tverrgående temaer for opplæringen. Et av disse skal handle om folkehelse og livsmestring.

Status: Pågående

Stortinget behandlet Prop. 12 S (2016-2017) *Opptappingsplan mot vold og overgrep (2017-2021)* våren 2017. Et av anmodningsvedtakene var at den kommende fagfornyelsen for grunnopplæringen (i grunnskolen) må sikre at temaer knyttet til kropp og grenser blir inkludert. Dette følges opp innenfor det tverrfaglige temaet "Livsmestring og folkehelse", som handler om å kunne forstå og påvirke faktorer som har betydning for mestring av eget liv. Elevene skal få kompetanse som fremmer god fysisk og psykisk helse, og skal omfatte områder som seksualitet og kjønn,

rusmidler, verdivalg, mellommenneskelige relasjoner, og det å kunne sette grenser og respektere andres grenser (se også tiltak 21 om lærerutdanningene).

Ansvarlig: KD

Innsatsområde 4: Styrke kunnskapen i tjenestetilbudet

Det er fortsatt mange ansatte i tjenestene som ikke har nødvendig kompetanse til å kjenne igjen tegn på negativ sosial kontroll, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse. Tiltakene under dette innsatsområdet skal bidra til å øke kunnskapen, slik at utsatte personer får rett hjelp til rett tid. Det er også viktig for å forhindre at de ender opp i utlandet mot sin vilje. Målet er å bidra til et likeverdig tjenestetilbud for de som er utsatt.

Tiltak 21. Øke kunnskapen om vold og overgrep i de helse- og sosialfaglige profesjonsutdanningene

Regjeringen har laget forslag til et nytt system for styring av læringsutbytte i de helse- og sosialfaglige grunnutdanningene. Dette nye systemet, som omfatter et forslag til forskrift om felles rammeplan for de helse- og sosialfaglige grunnutdanningene, ble sendt på høring 20. januar 2017, med høringsfrist 21. april. Kunnskap om omsorgssvikt, vold og overgrep er blant temaene som inngår i rammeplanen. Innholdet i utdanningene skal i større grad enn i dag utvikles og oppdateres regelmessig i tråd med tjenestenes behov. Rammeplanen fastsetter blant annet felles formål og innhold for alle grunnutdanningene.

Status: Pågående

Forslag til forskrift om felles rammeplan for alle grunnutdanningene innenfor helse- og sosialfag ble trådte i kraft i september 2017, se også <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2017-09-06-1353>. I § 2 står det bl.a. at *kandidaten har kunnskap om sosiale og helsemessige problemer inkludert omsorgssvikt, vold, overgrep, rus- og sosioøkonomiske problemer og kunne identifisere og følge opp mennesker med slike utfordringer. Kandidaten skal kunne sette inn nødvendige tiltak og/eller behandling, eller henvise videre ved behov.* Rammeplanen trer i kraft fra og med opp-tak til studieåret 2020-2021.

Regjeringen bidro i 2017 til å spre god praksis for samvirke mellom relevante grunnutdanninger, som helse- og sosialfag, politi og pedagogikk ved å arrangere en workshop med fagpersoner og ledelse fra relevante utdanninger. Høgskolen i Sørøst-Norge ble engasjert til å lede arbeidet i workshopen og å følge opp i ettertid. En

nettside om samvirke mellom grunnutdanninger om arbeid mot vold og overgrep er etablert og under utvikling, se også <https://home.usn.no/web-kdprosjekt/>.

Ansvarlig: KD

Tiltak 22. Øke kunnskapen om vold og overgrep i de helse- og sosialfaglige profesjonsutdanningene

Tiltak 22 a) Inkludere temaene negativ sosial kontroll, tvangsekteskap, æresrelatert vold og kjønnslemlestelse i kompetanseheving på tvers av sektorene

Regjeringen har i Prop. 12 S (2016-2017) *Opptrappingsplan mot vold og overgrep (2017-2021)* varslet at den vil sette i gang et arbeid med en tverrsektoriell kompetansestrategi for å synliggjøre hvilken kompetanse som behøves i arbeidet mot vold og overgrep, hvordan kompetansen skal økes, i hvilke tjenester, og hvordan kompetansen skal formidles og kvalitetssikres. Dette innebærer også en gjennomgang av eksisterende retningslinjer og veiledere for hjelpeapparatet.

Dette tiltaket skal bidra til at temaene negativ sosial kontroll, tvangsekteskap, æresrelatert vold og kjønnslemlestelse er inkludert i den tverrsektorielle kompetansehevingstrategien i *Opptrappingsplan mot vold og overgrep*.

Status: Pågående

BLD har igangsatt arbeidet med en nasjonal kompetansestrategi om vold og overgrep. Bufdir har fått i oppdrag å gjennomføre en innledende kartlegging og foreslå hvordan arbeidet med selve kompetansestrategien kan gjennomføres.

Ansvarlig: BLD

Gjennomføres i samarbeid med ASD, HOD, JD, KD og UD

Tiltak 22 b) Øke kompetanse i tjenestene om utviklingshemmede som utsatt gruppe

Ansatte i helse- og omsorgstjenesten og skolen skal ha tilstrekkelig kunnskap om hvordan man avdekker og følger opp de som har vært utsatt for vold, overgrep, negativ sosial kontroll, kjønnslemlestelse og tvangsekteskap, herunder utviklingshemmede. Negativ sosial kontroll, æresrelatert vold og tvangsekteskap skal integreres i nettinformasjonen «Utviklingshemmedes rettigheter» (bufdir.no) og vernmotovergrep.no, og i arbeidet med TryggEst, en modell som skal beskytte risikoutsatte mot vold og overgrep, og som skal prøves ut i enkelte kommuner.

Status: Pågående

Bufdir har fått oppdrag i å prøve ut programmet TryggEst i perioden 2018-2019. TryggEst er en modell for vern av voksne som i særlig grad kan ha behov for beskyttelse mot vold og overgrep (bl.a. på grunn av fysisk, psykisk eller kognitiv/intellektuell funksjonsnedsettelse, alder, rus eller sykdom). Temaene negativ sosial kontroll, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse skal integreres i TryggEst. De er også tatt inn i «Retningslinjer ved overgrep mot barn og unge» under sårbarhetsfaktorer for barn og unge med minoritetsbakgrunn, som blir lansert våren 2018. Her gis det veiledning i hvordan man kan avdekke og håndtere denne type overgrep av barn med nedsatt funksjonsevne og av andre barn.

Ansvarlig: BLD

Gjennomføres i samarbeid med HOD og KD

Tiltak 22 c) Øke kompetansen om negativ sosial kontroll, tvangsekteskap og æresrelatert vold hos vergemålsmyndigheter, verger og andre instanser

Fylkesmannen er lokal vergemålsmyndighet og behandler saker i første instans. Mindreårige som er uten en person med foreldreansvar eller uten fungerende verge, og personer over 18 år som av ulike grunner ikke kan ivareta egne interesser, skal få oppnevnt en verge. Personer over 18 år skal som utgangspunkt samtykke i opprettelsen av vergemålet. Fylkesmannen skal også oppnevne representanter for enslige mindreårige asylsøkere. Fylkesmannen skal gi vergene nødvendig opplæring, veiledning og bistand, og føre tilsyn med vergene i sitt område. Statens sivilrettsforvaltning er sentral vergemålsmyndighet og behandler klager over fylkesmannens vedtak.

Tiltaket skal sikre god kunnskap og kompetanse hos fylkesmannen og aktuelle verger om problemstillinger knyttet til negativ sosial kontroll, tvangsekteskap og æresrelatert vold. Det skal utarbeides en felles veileder for blant annet å bedre informasjonsflyten mellom domstol, politi, helse, utlendingsmyndighet og vergemålsmyndighet.

Status: Pågående

JD har i tildelingsbrevet for 2018 bedt Statens sivilrettsforvaltning (SRF) sørge for at det gjennomføres nødvendig opplæring knyttet til negativ sosial kontroll, tvangsekteskap og æresrelatert vold for representanter for enslige, mindreårige asylsøkere, jf. utlendingsloven § 98 b, og for fylkesmenn og aktuelle verger, jf. vergemålsforskriften § 5. SRF skal utarbeide en felles veileder innen 2019.

Ansvarlig: JD

Gjennomføres i samarbeid med KD (tidligere JD)

Tiltak 23. Styrke lokal og regional samordning og samarbeid i arbeidet mot negativ sosial kontroll, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse

De fem regionale ressursentrene om vold traumatisk stress og selvmordsforebygging (RVTS) er i Tromsø, Trondheim, Bergen, Oslo og Kristiansand. De har ansvar for undervisning, veiledning og informasjons- og nettverksarbeid om blant annet vold og overgrep, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse.

I regjeringens Prop. 12 S (2016-2017) *Opptrappingsplan mot vold og overgrep (2017-2021)* er det et mål at RVTS i større grad skal bidra til å styrke lokalt og regionalt samarbeid og samordning av arbeid mot vold. Dette tiltaket skal sørge for at temaene negativ sosial kontroll, tvangsekteskap, æresrelatert vold og kjønnslemlestelse inngår i denne styrkingen. Utvikling og planlegging av kompetansehevingstiltak skal skje i samarbeid med relevante sektormyndigheter. Regionale nettverk i arbeidet mot tvangsekteskap og kjønnslemlestelse skal videreføres. IMDi skal fortsatt bidra i videreutvikling av de regionale nettverkene i samarbeid med RVTS, som vil ha hovedansvaret.

Status: Pågående

Dette tiltaket gjennomføres i et samarbeid mellom Bufdir, Helsedirektoratet og IMDi. Tiltaket sees også i sammenheng med tiltak 14. Det tverretatlige Kompetansteamet mot tvangsekteskap og kjønnslemlestelse er også involvert i dette arbeidet.

Helsedirektoratet forvalter en tilskuddsordning på til sammen 3 mill.kr. for forebygging av kjønnslemlestelse, negativ sosial kontroll og tvangsekteskap, hvorav 2,7 mill. ble avsatt til RVTSene å søke på i 2017. Bevilgningen skal dekke tilskudd til informasjonsarbeid, økt kunnskap og kompetanse hos helsepersonell og andre berørte aktører gjennom aktiviteter i regi av RVTS og ev. andre relevante instanser.

RVTS Øst har overtatt ansvaret etter IMDi for [Østlandsnettverket](#), som er et regionalt kompetansenettverk mot tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og negativ sosial kontroll.

Ansvarlig: HOD

Gjennomføres i samarbeid med BLD og KD (tidligere JD)

Tiltak 24. Forsterke arbeidet hos politi, skole, familievern og utenriksstasjoner

Tiltak 24 a) Ta i bruk risikovurderingsverktøyet Patriark i alle politidistrikt

I regjeringens Prop. 12 S (2016-2017) *Opptrappingsplan mot vold og overgrep (2017-2021)* har økt bruk av Patriark prioritet. Dette er et verktøy for å vurdere risiko i saker som gjelder æresrelatert vold. Dette tiltaket skal sikre at politidistriktene

får opplæring i Patriark og tar det i bruk i saker som gjelder æresrelatert vold.

Status: Pågående

Arbeidet med å implementere Patriark er påbegynt i flere politidistrikt, og enkelte distrikter har tatt i bruk verktøyet. Politidirektoratet gjennomførte opplæring i november 2017 for samtlige politidistrikt. Politiet skal spre bruken av risikovurderingsverktøyet Patriark ytterligere, og politidistriktene er bedt om å rapportere om sitt arbeid gjennom politiets interne styringsdokumenter.

Ansvarlig: JD

Tiltak 24 b) Videreutvikle ordningen med minoritetsrådgivere på skoler

Minoritetsrådgivere på utvalgte skoler har siden 2008 gitt råd og veiledning til utsatte elever. De har gitt utstrakt kompetanseheving til ansatte i skolen og hjelpetjenestene, og samarbeidet med frivillige organisasjoner.

Regjeringen vil videreutvikle og forsterke ordningen med minoritetsrådgivere. Det skal vurderes å legge om dagens ordning til en tilskuddsordning for fylkeskommuner, slik at de kan søke IMDi om ressurser til å ansette en minoritetsrådgiver. Formålet er å styrke flerkulturell kunnskap og kompetanse i skolesektoren, med et særskilt oppdrag knyttet til negativ sosial kontroll, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse.

Status: Pågående

Ved utgangen av 2017 var det totalt 21 minoritetsrådgivere tilknyttet ungdomsskoler, videregående skoler og ett veiledningssenter, fordelt over landet. Minoritetsrådgiverne arbeider både på individ- og systemnivå. De bidrar til å styrke kompetansen hos ansatte i skolesektoren om negativ sosial kontroll, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse, og anvender ulike metoder for å bevisstgjøre elever i målgruppa om rettigheter, det å ta egne valg, seksualitet, kjærlighet og ekteskap, konflikthåndtering mm. Rådgiverne er også tilgjengelige for elever for individuelle samtaler og oppfølging, dersom de er bekymret eller utsatt for press og tvang i forbindelse med ekteskap og relatert problematikk. Framtidig organisering av ordningen er under utvikling.

I 2017 rapporterte minoritetsrådgivere om totalt 238 nye saker, fordelt på en rekke ulike type problemstillinger. Det har vært en økning i nye saker de siste par årene. I 2015 og 2016 rapporterte de om hhv 147 og 261 nye saker. Økningen gjelder særlig saker om negativ sosial kontroll.

Ansvarlig: KD (tidligere JD)

Tiltak 24 c) Videreutvikle familieverntjenestenes rolle i arbeidet mot tvangsekteskap og æresrelatert vold

BLD har de senere årene styrket familieverntjenestens innsats mot vold i nære relasjoner, blant annet gjennom regjeringens Prop. 12 S (2016-2017) *Opptappingsplan mot vold og overgrep (2017-2021)*. Innsatsen mot tvangsekteskap og æresrelatert vold skal sees i sammenheng med denne styrkingen. Særlige utfordringer knyttet til æresrelatert vold skal inngå i fagveiledere og kompetansehevingstiltak som utvikles. Samarbeidsprosjektet mellom Stovner politistasjon og Enerhaugen familievernkontor skal evalueres, og hvis det viser gode resultater, skal det videreutvikles.

Status: Pågående

Enerhaugen familievernkontor er et nasjonalt spisskompetansemiljø for familievernets innsats mot vold i nære relasjoner. De har fått i oppdrag å sikre at temaene negativ sosial kontroll, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse inngår i deres fagutviklingsarbeid, inkludert i digital veileder. Velferdsforskningens institutt NOVA følger opp samarbeidsprosjektet mellom Stovner politistasjon og Enerhaugen familievernkontor. Evalueringen skal ferdigstilles i 2019, og Bufdir vil, i samarbeid med Enerhaugen familievernkontor, vurdere en eventuell videreutvikling av prosjektet.

Ansvarlig: BLD

Tiltak 24c) Videreutvikle ordningen med integreringsrådgivere

Integreringsrådgivere er spesialutsendinger ved utenriksstasjonene i Amman, Ankara, Islamabad og Nairobi. IMDi er fagansvarlig etat for spesialutsendingene. De håndterer saker der personer er utsatt for negativ sosial kontroll, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse, og arbeider innenfor utenriktjenestens rammer for konsulær bistand. Integreringsrådgivere gir kompetanseheving til utenriktjenesten og hjelpetjenestene i Norge basert på erfaringene med å følge opp utsatte i utlandet. Kunnskap om utviklingen i innvandrere og flyktningers opprinnelsesland og nærområder er også viktig for å få til godt mottaks- og integreringsarbeid i Norge.

Ordningen skal videreutvikles for å styrke overføringen av kunnskap fra integreringsrådgivernes arbeid til andre utenriksstasjoner, hjelpetjenester i Norge og innvandremiljøer. Mandat og stillingsinstruks skal revideres i tråd med denne handlingsplanen og omfatte arbeid mot negativ sosial kontroll, tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og andre familievoldssaker. Veiledningsfunksjonen overfor utenriksstasjoner i regionen de tjenestegjør i, skal presiseres. De skal ha regelmessige reiser til Norge for å bidra i kompetansehevende arbeid. Det skal legges en plan for veilednings- og kompetansehevingsarbeidet. Planen skal være koblet til tverrsektoriell kompetansestrategi, jf. tiltak 22 a.

Status: Pågående

Integreringsrådgiverne gir råd og konsulær bistand til utsatte personer som befinner seg i utlandet. De samarbeider blant annet med Kompetanseteamet mot tvangs-ekteskap og kjønnslemlestelse og med tjenesteapparatet som har oppfølgingsansvar i Norge. Det har vært en økning i antall saker til integreringsrådgiverne de siste par årene. I 2017 rapporterte de om 189 nye saker, mens de i 2015 og 2016 rapporterte om hhv 154 og 202 nye saker. Forklaringer på dette kan være at flere utsatte tar kontakt med hjelpeapparatet, og/eller at ordningen er mer kjent og flere ansatte i hjelpeapparatet søker om råd og veiledning.

En viktig målsetting med ordningen er å øke kunnskap og kompetanse i hjelpetjenestene, og forebygge at personer blir etterlatt i utlandet mot sin vilje. En sentral del av integreringsrådgivernes mandat er derfor å bidra til at sektormyndigheter og hjelpetjenester i Norge får kunnskap om problemstillingene. IMDi tilrettelegger for at integreringsrådgiverne bidrar med sin kunnskap gjennom rapportering og i kompetansehevingtiltak i Norge.

Videreutvikling av ordningen skjer i samarbeid med UD. Mandatet er revidert i henhold til handlingsplanen, og utvikling av plan for kompetanseheving er igangsatt. Integreringsrådgivernes operative landansvar, og regionale veiledningsansvar overfor andre stasjoner, er gjennomgått. Det regionale veiledningsansvaret er inndelt i primær- og sekundærland og gjelder først og fremst å gi stasjonen praktiske råd om håndtering av denne type saker. Presiseringene er tatt inn i Konsulærhåndboka for UDs ansatte, som har et eget kapittel om konsulær håndtering av saker relatert til negativ sosial kontroll, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse. Det er også en del av den konsulære kompetansebyggingen UD har i form av utreiseforberedende kurs og regionale samlinger for ansatte.

Ansvarlig: KD (tidligere JD)
Gjennomføres i samarbeid med UD

25. Forsterke behandlingstilbudet til utsatte for kjønnslemlestelse

Tiltak 25 a) Likeverdig behandlingstilbud til utsatte for kjønnslemlestelse

En foreløpig kartlegging foretatt av Helsedirektoratet viser at tilgjengeligheten på behandlingstilbud til jenter og kvinner utsatt for kjønnslemlestelse varierer i de ulike helseforetakene. Helseforetakene har ansvar for at det tilbys helhetlig og god helsehjelp, og skal sørge for et likeverdig behandlingstilbud til den aktuelle pasientgruppen.

Status: Ikke igangsatt

Helsedirektoratet avventer resultater fra forskningsprosjekt om behandlingstilbudet

til kjønnslemlestede jenter/kvinner, i regi av Nasjonalt kompetansesenter for vold og traumatisk stress (NKVTS). Prosjektet undersøker psykisk og fysisk helsehjelp til kjønnslemlestede jenter/kvinner. Datainnsamling er i gang i Gambia og i Norge. Forskningsprosjektet er finansiert av Forskningsrådet.

Et likeverdig behandlingstilbud avhenger blant annet av god informasjon om behandlingstilbudet, at det er lett tilgjengelig, og at det brukes kvalifisert tolk ved behov.

Tiltak 25 b) Videreutvikle behandlingstilbudet til kjønnslemlestedede basert på ny kunnskap

En ny diagnosekode om kjønnslemlestelse fra Verdens helseorganisasjon (WHO) er tatt inn i den norske utgaven av den internasjonale statistiske klassifikasjonen av sykdommer og beslektede helseproblemer. Det betyr at man på sikt vil kunne få statistikk på antall kjønnslemlestedede personer som mottar helsehjelp i Norge. Det vil gi ny kunnskap om bruken av behandlingstilbudet for kjønnslemlestedede i Norge, som skal danne grunnlag for videreutvikling av tilbudet til denne pasientgruppen.

Status: Ikke igangsatt

Helsedirektoratet avventer resultater fra forskningsprosjekt i regi av NKVTS om behandlingstilbudet til kjønnslemlestedede jenter/kvinner.

Ansvarlig: HOD

Innsatsområde 5: Styrke forskning og øke kunnskapsdeling

Innsatsen mot negativ sosial kontroll, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse skal være kunnskapsbasert og utvikles i tråd med ny kunnskap og nye erfaringer i arbeidet. Tiltakene under dette innsatsområdet skal bidra til å styrke kunnskapsgrunnlaget, og bidra til informasjons- og kunnskapsoverføring mellom offentlige myndigheter og frivillige organisasjoner.

Tiltak 26. Styrke forskning om negativ sosial kontroll, tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og flergifte

Fra 2017 skal forskning om negativ sosial kontroll, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse innlemmes i Forskningsprogram om vold i nære relasjoner (Voldsprogrammet) i regi av NKVTS og NOVA. Det oppfordres til tverrfaglig samarbeid om større prosjekter.

Forskningen skal se nærmere på erfaringer i andre land. Blant annet skal det sees nærmere på Storbritannias bruk av sivilrettslige beskyttende kjennelser i forbindelse med ufrivillige reiser til utlandet «Forced Marriage Protection Order» (FMPO).

Det er også behov for mer kunnskap om flergifte i en norsk sammenheng. Det skal innhentes kunnskapsstatus og utvikles kunnskap om denne tematikken, blant annet når det gjelder omfanget i familiegjenforeningssaker. Tiltak i denne planen skal følges opp og evalueres for å synliggjøre utviklingen og utfordringer underveis i arbeidet.

Status: Pågående

[Forskningsprogram om vold i nære relasjoner \(Voldsprogrammet\)](#), som JD har etablert ved NKVTS og Velferdsforskningsinstituttet NOVA, styrkes med 6 mill. kr. årlig for å inkludere forskning på handlingsplanens temaer.

Spørsmål om negativ sosial kontroll er tatt inn i Ungdataundersøkelsen Ung i Oslo 2018, og svarene vil analyseres i NOVAs prosjekt «Ungdom i flerkulturelle miljøer: Ærebarhetsnormer og sosial kontroll». Målet er å bidra med kunnskap om omfang og mønstre – hvor mange opplever negativ sosial kontroll, hvilke kjennetegn har de som opplever det, og i hvilken grad er det sammenfall mellom å bli utsatt for negativ sosial kontroll og å bli utsatt for andre krenkelser.

I tillegg gjennomfører Forskningsinstituttet Fafo, på oppdrag fra IMDi, et prosjekt om negativ sosial kontroll basert på data fra Children of Immigrants Longitudinal Study (CILS). Prosjektet vil gi kunnskap om antall elever som er berørt av negativ sosial kontroll blant elever i Oslo og Akershus. Intervjuer med foreldre, basert bl.a. på svarene fra elevundersøkelsen, vil gi kunnskap om foreldres tanker og motiver om negativ sosial kontroll. Rapport vil foreligge sensommer 2018.

Ansvarlig: KD (tidligere JD)

Tiltak 27. Styrke nasjonalt og internasjonal samarbeid for utveksling av kunnskap og erfaringer

Tiltak 27 a) Øke erfarings- og kunnskapsutvekslingen mellom innvandrersorganisasjoner, ressurspersoner og myndighetene

IMDi skal i samarbeid med Helsedirektoratet, Bufdir, Udir og UD gjennomføre møter og seminarer med innvandrersorganisasjoner og ressurspersoner, for å styrke utveksling av erfaring og kunnskap fra arbeidet mot barneekteskap, tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og etterlatte barn og unge som gjøres i Norge, i opprinnelseslandene og internasjonalt. Det skal også formidles informasjon om ulike instansers roller og oppfølgingsrutiner, inklusive rammene for utenriktjenestens konsulære arbeid. Hensikten er blant annet å forklare betydningen av reiseråd i enkelte land, for

å forebygge reiser og lengre opphold i risikoutsatte områder hvor muligheten for å gi konsulær bistand er begrenset.

Status: Pågående

I 2017 gjennomførte IMDi møter og seminarer i samarbeid med UD, Bufdir og HelseDirektoratet, og har også deltatt på møter i regi av frivillige organisasjoner om temaet:

- Et kveldsmøte om ny handlingsplan og integreringsrådgivernes arbeid den 15. mars 2017. Ca. 35 personer fra frivillige organisasjoner og ressurspersoner deltok.
- Et kveldsmøte med ca. 40 somaliske mødre i bydel Søndre Nordstrand den 16. mars 2017. IMDi, bydelsadministrasjonen, koordinatorene for SLT (samordning av lokale rus- og kriminalitetsforebyggende tiltak) og politiet deltok. IMDis integreringsrådgiver ved ambassaden i Nairobi snakket blant annet om barn som blir etterlatt i Somalia og utfordringer rundt dette.
- Dialogmøte om norske barn på skoler i Somalia den 29. mai 2017. IMDis integreringsrådgiver fra Nairobi snakket om utfordringene knyttet til ufrivillig etterlatte i Somalia. Ca. 25 personer fra somaliske frivillige organisasjoner og ressurspersoner deltok.
- HelseDirektoratet, i samarbeid med organisasjonen Info123, arrangerte møte den 25. november om bekjempelse av kjønnslemlestelse. IMDi deltok også.

Ansvar: KD (tidligere JD)

Gjennomføres i samarbeid med: BLD, HOD, og UD

Tiltak 27 b) Øke erfarings- og kunnskapsutveksling internasjonalt

Norges bidrag til kunnskaps- og erfaringsutveksling mellom land skal styrkes. Dette skal skje gjennom deltakelse i internasjonale nettverk mellom myndigheter og sivil samfunn om arbeid mot negativ sosial kontroll, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse. Under Norges formannskap i Nordisk ministerråd skal det i 2017 arrangeres en konferanse om iverksettelsen av Istanbulkonvensjonen om forebygging og bekjempelse av vold mot kvinner og vold i nære relasjoner. Det skal vurderes hvordan de særskilte artiklene om tvangsekteskap og kjønnslemlestelse kan innlemmes i denne konferansen.

Status: Pågående

Norske erfaringer er presentert ved flere anledninger i 2017:

- I en workshop på Europeisk konferanse om vold i nære relasjoner (II ECDV) i Portugal 8. september 2017 (JD, Bufdir og IMDi), med ca. 30 deltakere. Presentasjonene blir publisert i en e-bok i 2018.

- I en workshop på konferansen «Med all ære og respekt – bryd negativ social kontroll» i regi av Udlænding- og Integrationsministeriet i Danmark, 05.12. (IMDi og Bufdir), med ca. 35 deltakere.
- I møter med delegasjoner fra hhv danske og svenske myndigheter i november 2017. Dette i et samarbeid mellom UD, KD (daværende JD), IMDi, Bufdir, POD og Røde Kors-telefonen om tvangsekteskap og kjønnslemlestelse.

I 2017 har JD og IMDi har også bidratt til Kompetansesenteret KUNs prosjekt om de nordiske landenes implementering av Istanbulkonvensjonen. Prosjektet er gjennomført i samarbeid med JD og BLD. Formålet med prosjektet er å bruke erfaringene fra de ulike nordiske landene til å styrke arbeidet mot vold mot kvinner, kjønnsbasert vold og vold i nære relasjoner. Prosjektet fokuserer spesielt på hvordan de nordiske landene jobber med forebygging av vold, på hvordan landene koordinerer arbeidet og på forskning og datainnsamling. Rapporten fra prosjektet skal lanseres i 2018.

Norge ved JD har deltatt i Europarådet under styringskomiteen for menneskerettigheter (CDDH), i en arbeidsgruppe om menneskerettigheter, kjønnslemlestelse og tvangsekteskap (CDDH-MF). Arbeidsgruppen har i tre møter i 2016-2017 utarbeidet tre dokumenter:

1. Analysis of the legal situation at international level and in Council of Europe member States on combating and preventing female genital mutilation and forced marriage
2. Tackling FGM and FM in Europe - Guide to good and promising practices aimed at preventing and combating female genital mutilation and forced marriage (draft)
3. Declaration of the Committee of Ministers on the need to intensify the efforts to prevent and combat female genital mutilation and forced marriage in Europe (draft)

CDDH-MF har anbefalt oppfølging gjennom en internasjonal konferanse, for å bidra til internasjonal samhandling og nettverk mellom forskjellige aktører som arbeider med å forebygge og bekjempe kjønnslemlestelse og tvangsekteskap.

Dokumentene er tilgjengelige fra Europarådets nettsider:

<https://www.coe.int/en/web/human-rights-intergovernmental-cooperation/human-rights-development-cddh/female-genital-mutilation-and-forced-marriage>

Ansvarlig: KD (tidligere JD)

Tiltak 28. Utarbeid en internasjonal strategi mot barne- og tvangsekteskap

I *Handlingsplan for kvinners rettigheter og likestilling i utenriks- og utviklingspolitikken 2016-2020* har Norge forpliktet seg til å støtte multilaterale aktørers arbeid for å redusere barne- og tvangsekteskap, i tillegg til nasjonale aktørers arbeid. Norge

støtter allerede multilaterale aktørers, blant annet UNICEFs, og sivil samfunnsorganisasjoners, blant annet PLANs, arbeid for å redusere barne- og tvangsekteskap. Bekjempelsen av disse skadelige praksiser ligger også til grunn for vår satsing på utdanning for tenåringsjenter, og må sees i sammenheng med vår innsats for å bekjempe vold mot kvinner og øvrig humanitær bistand i opprinnelsesland og områdene rundt. Dette arbeidet vil videreføres. Ambisjonen er å bidra til at denne praksisen avskaffes innen en generasjon i tråd med FNs bærekraftsmål 5.3.

For å bedre se sammenhengen mellom arbeidet som gjøres ute og hjemme, skal det utvikles en strategi for Norges innsats mot barne- og tvangsekteskap som ser den internasjonale og nasjonale satsningen i sammenheng, etter modell av *Strategi for styrket internasjonal innsats mot kjønnslemlestelse av jenter for perioden 2014 – 2017*. Hensikten er å bidra til mer langsiktig og systematisk kunnskapsutvikling, erfaringsutveksling og innsats på tvers av landegrensene mellom aktører i opprinnelseslandene og i Norge som jobber mot denne type overgrep (sivil samfunnsorganisasjoner, innvandrersorganisasjoner og myndigheter)

Status: Pågående

Arbeidet er påbegynt og vil etter planen ferdigstilles høsten 2018.

Ansvarlig: UD

Gjennomføres i samarbeid med KD (tidligere JD)